Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 111/2022)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajien yhteisiä etuja edistävien järjestöjen nimeämisestä oikeutetuiksi yksiköiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ryhmäkannelakia ja eräitä muita lakeja. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Kieltotoimenpiteitä koskevassa laissa säädettäisiin oikeutettujen yksiköiden oikeudesta panna vireille edustajakanne, jolla vaadittaisiin kieltotoimenpiteen määräämistä sellaista elinkeinonharjoittajaa vastaan, joka on menetellyt vastoin unionin lainsäädäntöä, jolla suojataan kuluttajien yhteisiä etuja. Kieltotoimenpiteellä elinkeinonharjoittajaa kiellettäisiin jatkamasta tai uudistamasta menettelyään. Kanteen voisi oikeutettuna yksikkönä panna vireille toimivaltainen viranomainen tai oikeutetuksi yksiköksi nimetty kuluttajien yhteisiä etuja edistävä rekisteröity yhdistys. Kieltotoimenpiteen määräisi markkinaoikeus. Myös ryhmäkannelakia muutettaisiin siten, että kanteen menetyksiä kärsineen kuluttajaryhmän puolesta voisi jatkossa nostaa kuluttaja-asiamiehen lisäksi oikeutetuksi yksiköksi nimetty kuluttajien yhteisiä etuja edistävä rekisteröity yhdistys.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 25.6.2023.

Suomen Yrittäjien lausunto

Esityksen mukaisilla laeilla pantaisiin täytäntöön edustajakanteita koskeva direktiivi. Edustajakannedirektiivi edellyttää, että kaikissa jäsenvaltioissa on menettely, joka mahdollistaa, että niin kutsutut oikeutetut yksiköt voivat nostaa kielto- tai hyvityskanteen kuluttajakollektiivin puolesta. Suomen Yrittäjät pitää edustajakannedirektiivin tavoitetta kannatettavana siltä osin, kun tavoitteena on yritysten tasapuolisten kilpailuaseman varmistaminen poistamalla lakia rikkoneiden yritysten mahdollisuudet perusteettoman

kilpailuedun saamiseen. Korostamme kuitenkin, että edustuksellisen kannejärjestelmän osalta kansallista muutospainetta ei ole ilmennyt. Ryhmäkannelakiin sekä kuluttajaviranomaisen toimivaltaan perustunut viranomaisvetoinen suomalainen järjestelmä on toiminut hyvin sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien näkökulmasta. Onkin valitettavaa, että direktiivi ei mahdollista sitä, että nykyinen toimiva suomalainen järjestelmä olisi voinut jäädä voimaan sellaisenaan. Nämä seikat huomioon ottaen pidämme perusteltuna, että edustajakannemenettely implementoidaan kansalliseen lainsäädäntöömme mahdollisimman vähäisin lainsäädäntömuutoksin.

Neuvotteluvelvollisuus

Järjestöille myönnettävä kanneoikeus on esityksen keskeisimpiä muutoksia. Kanneoikeuden laajentaminen järjestöille on omiaan lisäämään yritysten oikeudellista epävarmuutta. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, ettei menettelyyn tehdä sääntelyssä eroja sen mukaan, ajaako kannetta viranomainen vai oikeutetuksi yksiköksi nimetty järjestö. Kieltotoimenpiteitä koskevaan lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös neuvotteluvelvollisuudesta, joka koskisi vain viranomaisia niiden toimiessa oikeutettuina yksikköinä. Neuvotteluvelvoitetta ei olisi, jos kannetta ajavana oikeutettu yksikkö olisi järjestö.

Neuvotteluvelvoitteen tärkein tarkoitus on antaa elinkeinonharjoittajalle mahdollisuus luopua lainvastaisesta menettelystä vapaaehtoisesti. Katsomme, että neuvotteluvelvollisuus pitäisi asettaa myös oikeutettuina yksikköinä toimiville järjestöille. Mikäli neuvotteluvelvollisuuden katsotaan olevan sellainen, joka ei istu järjestöjen toimenkuvaan, tehtävä voitaisiin kaikissa tapauksissa määrätä viranomaiselle, myös silloin kun mahdollisen kanteen nostaisi myöhemmin oikeutetuksi yksiköksi nimetty järjestö.

Neuvotteluvelvoitteen laajempi hyödyntäminen vähentäisi turhia raskaita tuomioistuinprosesseja. Lisäksi se voi toimia nopeana keinona lainvastaisen menettelyn lopettamiseksi niissä tapauksissa, jossa elinkeinonharjoittaja neuvotteluiden johdosta korjaisi menettelyään. Näiden seikkojen vuoksi katsomme, että neuvotteluvelvollisuus pitäisi täyttää siitä huolimatta, toimiiko kanneoikeutettuna yksikkönä viranomainen tai järjestö.

Kanteiden rahoitus

Esityksessä on päädytty kanteiden ulkopuolisen rahoituksen sallimiseen. Täytäntöönpantava direktiivi mahdollistaisi myös kanteiden ulkopuoliseen rahoituksen kieltämisen. Kanteiden ulkopuolisen rahoituksen nimenomainen salliminen voi vaikuttaa sen yleistymiseen Suomessa. Katsomme, että ulkopuolista rahoitusta koskevat säännökset muodostavat olennaisen

perustan kanteiden kohteena olevien elinkeinonharjoittajien oikeussuojalle. Ulkopuolisen rahoitusta koskevilla säännöksillä on merkitystä sen varmistamisen osalta, ettei edustajakannemenettelyä käytetä hyötymis- tai vahingoittamistarkoituksiin.

On huolehdittava, ettei kuluttajan oikeuksien parantamiseksi tarkoitettu menettely käänny riitarahoitusbisnekseksi ja vinouta edustajakannemenettelyn perustarkoitusta. Kanteiden ulkopuolisen rahoituksen riskinä on, että edustajakannejärjestelmästä pyrkivät hyötymään kanteiden rahoittajat. Edustajakannemenettelyn vinoutuminen riitarahoitusbisnekseksi ei olisi myöskään kuluttajien edun mukaista. Rahallisten intressien vuoksi kanteiden ulkopuolinen rahoitus voi myös lisätä perusteettomien kanteiden riskiä ja hankaloittaa myös sovintoratkaisujen saavuttamista.

On tärkeää seurata ulkopuolisen rahoituksen sallimisen vaikutuksia. Kanteiden ulkopuoliseen rahoitukseen liittyvien riskien vuoksi katsomme, että edustajakannemenettelyyn perustuvien hyvityskanteiden ulkopuolista rahoittamista koskevaa kehitystä on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä lainsäädäntömuutoksiin mahdollisten ongelmien poistamiseksi.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Karoliina Katila
asiantuntija